చంద్రుడికో నూలుపోగు

కథ

సరోజకు తన అత్తగారు శాంతమ్మగారి మీద ఏమాత్రం గౌరవం లేదు. ఆడపడుచు రాధంటే అభిమానం లేదు. అందుకు కారణం వారు పల్లెటూరివారు కావడమే. పల్లె ప్రజలకు నాగరికత లేదని, సభ్య సమాజంలో ఎలా మసులుకోవాలో వారికి తెలియదని ఆమె అభిప్రాయం. గ్రామప్రజల శ్రేయస్సుకు ప్రభుత్వం వారు ఎన్నో ఉపాధి పథకాలు రూపొందించినా వారు వాటిని ఉపయోగించుకొనక లేజీగా కాలం గడిపేస్తారని ఆమె విశ్వాసం.

అంతేకాదు పల్లెప్రజల్లో కరడుకట్టుకొని వున్నంత కులమత పట్టింపులు మరెక్కడా లేవని, వారు ఎప్పుడూ ఒకర్నొకరు దూషించుకుంటూ ద్వేషించుకుంటూ పోట్లాడుకుంటారని, ఆస్తినష్టం ప్రాణనష్టం కల్గించుకుంటారని ఆమె నమ్మిక. రాజకీయాలకు పల్లెటూర్లు పట్టుకొమ్మలని ఆమె భావన.

సరోజ తన పదవ ఏట ఒకే ఒక పర్యాయం తల్లిదండ్రులతో కలిసి పెళ్లికి పల్లెటూరు వెళ్ళింది. ఆ గ్రామంలో రెండు కులాల మధ్య పోట్లాట మొదలై యిళ్లు తగులపెట్టుకున్నారు. గ్రామంలో సగభాగం యిళ్లన్నీ అగ్నికి ఆహుతయ్యేయి. పెళ్లి ఆగిపోయింది. పెళ్లికి వచ్చినవారంతా ప్రాణభయంతో రాత్రికి రాత్రే ప్రయాణమై గ్రామం వదిలి వెళ్లిపోయేరు. ఈ సంఘటన సరోజ మనస్సులో నాటుకుంది.

శివరామ శాస్త్రిగారు వేదం, సంస్కృతం, పురాణేతిహాసాలు, షట్శాస్త్రాలు క్షుణంగా నేర్చుకొని ఎందరికో విద్యాదానం చేసిన మహాపండితులు. చుట్టుప్రక్కల పది గ్రామాల్లో అతనికెంతో గౌరముండి మంచి పలుకుబడి వుంది. అతని సలహా లేందే వారేపనీ చెయ్యరు.

శివరామశాస్త్రిగారు చెయ్యెత్తు మనిషి. పచ్చని పసిమిఛాయ దేహం. ఆయన వీధిలోంచి వెళ్తుంటే ప్రజలు భక్తిపూర్వకంగా వంగి రెండు చేతులు జోడిస్తారు. ఆయన దర్భాసనం మీద వ్యాసపీఠం ముందు కూర్చుంటే సాక్షాత్తూ పరమశివుడు కైలాసం నుండి దిగి వచ్చినట్లు భావిస్తారు.

శాంతమ్మగారు ఆయనకు అన్నివిధాలా తగిన యిల్లాలు. ఆమె బహుముఖశాస్త్ర పరిజ్ఞాన సంపన్నురాలు. చదువుల్లో భర్తకేమాత్రం తీసిపోదు. అయినా నిండుకుండ. ఆమె అంత పండితురాలని చెప్తేకాని ఎవరికీ తెలియదు. వారిరువురికీ సమాన గౌరవముంది.

ఆనంద్, రాధ వారి సంతానం. ఆనంద్ చిన్నతనంలో తండ్రి వద్ద వేదం, సంస్కృతం నేర్చుకొని పట్నంలో బి.ఎ పాసై విజయవాడలో గవర్నమెంట్ ఉద్యోగంలో వున్నాడు. అతని ఆఫీసరు కూతురు సరోజను పెళ్లి చేసుకున్నాడు. సరోజ ఒక ప్రైవేటు స్కూల్లో టీచరుగా జాబ్ చేస్తోంది. నెలకు రెండువేలు జీతం. సరోజకు పల్లెటూరి మీద పల్లెప్రజల పైన వున్న దురభిప్రాయం తెల్సుకొని దానిని తొలగించాలని ప్రయత్నించి విఫలుడయ్యేడు ఆనంద్.

శివరామశాస్త్రిగారు కొడుకు పెళ్లయిన ఏడాది లోపలే గుండెపోటు వల్ల మరణించేరు. తప్పని పరిస్థితుల్లో భర్త వెంట గ్రామం వచ్చింది సరోజ. మామగారు ఆస్తిపాస్తులేం సంపాదించలేదని గ్రహించింది. వారికి ఆ గ్రామంలో నడివాకిలి గల నాలుగు గదుల పెంకుటిల్లు, శాంతమ్మగారికి కన్నవారిచ్చిన ఎకరం పొలం వున్నాయి. ఈరోజుల్లో డబ్బు సంపాదన లేకుండా పేరుప్రఖ్యాతులు గడించినంతమాత్రాన కుటుంబ పోషణ జరగదని, మామగారు సంపాదించింది కేవలం పేరుప్రఖ్యాతులు మాత్రం కనుక యికముందు అత్తగారి పోషణభారం, రాధ పెళ్లి బాధ్యత తమ మీదే పడిందని ఎంతో విచారించి పదే పదే విసుక్కుంది. ఇతర వ్యాపకమేమీ లేకుండా ఎకరం పొలం మీద వచ్చే పంటతో మామగారు సంసారాన్ని ఎలా నెట్టుకొచ్చేరో అర్థం కాలేదు సరోజకు.

''డబ్బు సంపాదన కోసం కష్టపడక లేజీగా గడపడం పల్లెప్రజలకు అలవాటు'' అన్న తన అభిప్రాయం సరైనదేననుకుంది సరోజ.

''తాను పని చేస్తున్నది ప్రైవేటు స్కూల్లో కనుక ఎక్కువ రోజులు లీవు యివ్వరు'' అని పరామర్శకు వచ్చిన తల్లి తండ్రితో బయల్దేరి పట్నం వెళ్లిపోయింది సరోజ.

భార్య ప్రవర్తనకు ఎంతో నొచ్చుకున్నాడు ఆనంద్. మరో నాలుగు రోజులుండి పనులన్నీ పూర్తిచేసుకొని తల్లినీ చెల్లెల్నీ తీసుకొని పట్నం వెళ్లేడు. భర్త వెంట వచ్చిన అత్తగారిని, ఆడపడుచుని చూసి ముఖం ముడుచుకుంది సరోజ. ''పల్లెల్లో వున్న యిల్లూ, పొలం అమ్మి డబ్బు తీసుకొని వస్తే రాధకు పెళ్లి చెయ్యవచ్చు'' అని సలహా యిచ్చింది.

విశాలమైన యింట్లో స్వచ్ఛమైన గాలి, వెలుతురూ, నీరూ వీటికి అలవాటు పడ్డమేగాక పల్లెలో ఎంతో స్వేచ్ఛగా జీవిస్తున్న శాంతమ్మగారు రాధ, యీ పట్నంలో పగలు కూడా లైటు వేసుకుంటేనే గాని వెలుతురు రాని, ఫేను లేకుండా గాలి ఆడని అగ్గిపెట్టెల్లాంటి రెండుగదుల యింట్లో పంజరంలో బంధించిన పక్షుల్లా విలవిలలాడిపోయేరు. నీటిని కూడా పొదుపుగా వాడాల్సిన పరిస్థితికి చింతించేరు.

వీటికి తోడు సరోజ ముభావంగా వుండడమేగాక యిరుగు పొరుగు యిళ్లవాళ్లతో మాట్లాడకూడదని, వారి యిళ్లకు వెళ్లకూడదని, వారిని తమ యిళ్లకు ఆహ్వానించకూడదని హెచ్చరించింది. 'అనవసరంగా ఫేన్లూ లైట్లూ వేసి కరెంటు వృథా చెయ్యకూడదని' వార్నింగ్ యిచ్చింది.

భార్యాభర్తలిద్దరూ ఉద్యోగస్తులవడం వల్ల వారు ఉదయం తొమ్మిది గంటలకు భోజనం చేసి ఆనంద్ ఆఫీసుకి, సరోజ స్కూలుకి వెళ్లిపోయేవారు. అత్తగారిని రాధను తమతోటే భోజనం చెయ్యమని సరోజ వారిని బలవంతం చేసింది. పల్లెల్లో వారికి పన్నెండు గంటలకు భోజనం చెయ్యడం అలవాటు. ఉదయం తొమ్మిది గంటలకు భోజనం చెయ్యలేక ఎంతో యిబ్బంది పడ్డారు.

పట్నంలో ఆ వాతావరణంలో యిమడలేక వచ్చిన వారం రోజులకే తమ గ్రామానికి తిరుగు ప్రయాణమయ్యేరు శాంతమ్మగారు, రాధ. ఆనంద్ వారిని వుండమని బలవంతం చేసేడు. రెండు సంసారాలకు డబ్బు సర్దుబాటు చెయ్యలేమని నిర్మొహమాటంగా చెప్పింది సరోజ. అయినా వారుండలేదు. అలా వెళ్లినవాళ్లు మనవడి నామకరణానికి వచ్చి ఒక్కరోజుండి వెళ్లిపోయేరు.

మరో వసంతం గడిచింది.

కాళ్లు కడిగి కన్యాదానం చెయ్యాల్సిన తమకు మాట మాత్రమైనా చెప్పకుండా అత్తగారు రాధకు పెళ్లి నిశ్చయించడం సరోజకు నచ్చలేదు. అంతేకాకుండా పెళ్లికి ఏకంగా ముహూర్తం నిర్ణయించి పంచమీ బుధవారం నాడు పెళ్లి పనులు ప్రారంభించడానికి మంచిదని, వెంటనే కోడల్ని మనవడు శివరాంని తీసుకొని రమ్మని రాయడం ఆమె ఎంతో ఫీలైంది.

''ఏమిటండీ! ఎటుపోయి ఎటొచ్చినా అందరూ మనల్నే కదా అంటారు. పెళ్లి విషయంలో నాలుగూ చూసుకోకుండా యింత తొందరేంటండీ'' అని భర్తతో వాదించింది.

''పోనీలే సరోజా! నాన్నగారు పోయిం తరువాత మనం అమ్మా, చెల్లాయి విషయాలేం పట్టించుకోలేకపోయాం. అయినా మనం యింతదూరంలో వున్నాం. ప్రతీ చిన్న విషయానికీ వెళ్లలేం కదా! పెళ్లికొడుకు తండ్రి అమ్మకు బాగా తెలుసునట. వాళ్లంతట వాళ్లు ఏరి కోరి వచ్చి చెల్లాయిని చూసి యిష్టపడి చేసుకుంటామన్నారుట. కట్నకానుకలు వద్దన్నారుట. మరి అన్నీ బాగున్నట్లే కదా? ముఖ్యంగా కుర్రాడిది మంచి జాబ్. యింజనీరు!'' అని భార్యకు నచ్చచెప్పబోయేడు ఆనంద్.

''కట్నకానుకలొద్దంటే సరే! వారి హోదాకు తగ్గ లాంఛనాలు పెళ్లికి ఖర్చు అంతా వుంది కదా? నిల్చున్న ఫళంగా మరి డబ్బెక్కడనుంచి వస్తుంది. పోనీ ఆ పొలం, యిల్లు తాకట్టు పెట్టడమో లేదా అమ్మివేయ

డమో
చెయ్యండి. తాకట్టంటే లక్ష్మీ భరించాలి, అందు చేత సేల్ చెయ్యడమే మంచిది'' అంది.

''ఉత్తరంలో డబ్బు సంగతి ఏమీ రాయకపోవడం ఆనంద్ కొద్దిగా బాధపడ్డాడు. బేంక్‌లోంచి ఐదువేలు డ్రాచేసి భార్య చేతికిచ్చి వారిని ముందుగా పంపేడు.

కోడల్నీ మనవడ్నీ ఎంతో ఆదరంగా రిసీవ్ చేసుకొన్నారు శాంతమ్మగారు, రాధ. ఆనంద్ ఎప్పుడు వస్తున్నాడో అడిగి తెలుసుకున్నారు.

పెళ్లికొడుకు తండ్రి చంద్రశేఖరం తన మామగారి వద్ద యిక్కడే వుండి సంస్కృతం చదువుకొని తరువాత ఎమ్.ఎ.పి.హెచ్‌డి చేసి ప్రస్తుతం విజయనగరం కాలేజీ ప్రిన్స్‌పాల్‌గా వున్నాడని, పెళ్లికొడుకు మురళి వారి ఏకైక పుత్రుడని, అతను బి.యి పాసై విజయనగరంలోనే ఎలక్ట్రికల్ యింజనీరుగా జాబ్ చేస్తున్నాడని సరోజ తెల్సుకుంది.

అత్తగారు డబ్బు విషయం ఏమీ ప్రస్తావించకపోవడంతో తను ఐదువేలు తెచ్చిన విషయం అత్తగారికి చెప్పలేదు సరోజ.

మర్నాడు ఉదయం అత్తగారు చెప్పినట్లే స్నానం చేసి గణపతికి పూజ చేసి దద్దిగా బియ్యం, ఒక రూపాయి పసుపుగుడ్డలో మూటకట్టి దేముడి పీఠంలో వుంచింది.

అలా గణపతికి మీదుకట్టి పెళ్లి పనులు ప్రారంభించడం వాళ్ల ఆచారం.

''ఎవరూ! శివయ్య బుగతగోరే! నాయిరోలు దండాలెడతన్నా. రాధమ్మగోరి కల్లేనానికి లగ్గం ఎడతన్నారా!'' అన్న మాటలకు శాంతమ్మ, సరోజ, రాధ నడి వాకిట్లోకి వచ్చేరు.

శివరాం వ్యాసపీఠం ముందు దర్భాసనం మీద కూర్చున్నాడు. ఒక చేత్తో జపమాల పట్టుకొని వ్యాసపీఠం మీదున్న పుస్తకం చూస్తున్నాడు. వాడిముందు నిల్చుని కబుర్లు చెప్తున్నామెకు సుమారుగా శాంతమ్మగారి వయస్సుంటుంది. ఖరీదైన కంచి పట్టుచీర కట్టుకుంది. మెళ్లో మూడు వరుసల చంద్రహారం, చేతులకు నాలుగేసి జతల బంగారు గాజులు, నుదుట అర్ధరూపాయంత బొట్టు-ఆ దృశ్యం సరోజనెంతో ఆహ్లాదపరిచింది.

''బుగతమ్మగోరూ! మనవడిగోరిది కన్నూ, ముక్కూ, నోరూ ఆ కూకోడం అంతా సాచ్చాత్ పెద బుగతగోరేనండి!''

''ఆవిడెవరు?'' అన్నట్లు ప్రశ్నార్థకంగా రాధ వంక చూసింది సరోజ.

రావి-ఎన్-అవధాని

''సీతమ్మగారు! ప్రెసిడెంట్ రామునాయుడిగారి భార్య. అమ్మకు చిన్ననాటినుండీ స్నేహితురాలు. వీరికి వంద ఎకరాల పొలం, అరటి తోట, మామిడి తోట, పూల తోటలు వున్నాయి. కాయగూరలు పండించి పట్నం పంపిస్తారు.''

''కోడలమ్మగోరు దండాలండీ! [illegible] 'గారు'నేదండి, సీతమ్మేనండి! మరి పెద్ద బుగత [illegible]

నాయిరోలనేవోరండి! మావయ్యగోరు అందర్నీ అట్టాగే పిలిసేవోరండి'' అంది నవ్వుతూ.

సరోజ ఆవిడకు ప్రతి నమస్కారం చేసి ''కూర్చోండి'' అని చాప వెయ్యబోయింది. సీతమ్మ వారించి క్రిందనే కూర్చుంది.

సీతమ్మ చేతులు జాచేసరికి శ్రీరాం ఎంతో చనువుగా వచ్చి ఆమె వొళ్లో కూర్చున్నాడు నవ్వుతూ.

''ఋగతమ్మ గోరూ! యియ్యాల కుంచెడుపాలు, కుంచెడు పెరుగు సరిపోద్దా? ఎగస్ట్రా అంపించమంటారని సూర్నాయిడుగోరు అడగమన్నారు'' రెండు స్టీలు కేరేజీలు వారి ముందుంచేడో పని కుర్రవాడు.

''నాను మర్సేపోనాన్రా అప్పన్నా! ఊసులాడత కూకున్నాను! ఋగతమ్మగోరూ రెడీ అయినారా?'' అంది సీతమ్మ.

''ఆ! దేముడి పూజయింది సీతమ్మా!'' అన్నారు శాంతమ్మగారు.

''ఆరు రడీ అయిపోనారని సెప్పు నాను రావోలేటి అడుగు'' అని పనివాడికి చెప్పి పంపించింది.

పది నిముషాలలో యిద్దరమ్మాయిలు చక్కగా అలంకరించుకొని చేత్తో పేకెట్స్ పట్టుకోని వచ్చి శాంతమ్మగారి పాదాలకు వంగి నమస్కరించి వారి ఆశీస్సులు పొందేరు. వారిరువురూ చూడ్డానికి ఎంతో నాజూకుగా, కట్టూ బొట్టూ, నడక చదువూ సంస్కారం వున్నవాళ్లలా కన్పిస్తున్నారు. సరోజ వాళ్లవేపు చూసేసరికి-

''రాండి. నాను ఊసులాడత కూకుండిపోనాను! అమ్మా కోడలమ్మగోరూ! ఇది పెద్దకోడలు సూర్నాయుడి పెల్లాం, యిది సిన్న కోడలు సెంద్రం పెల్లాం లలిత, పార్వోతి. ఈల్లిద్దరూ మా పెద్దన్న, సిన్నన్న బొట్టిలే! అల్లకి మొగ సంతానం నేదు. ఈల్లిద్దరు అల్లిద్దరికీ యిజానగరంల బట్టలేపోరం. ఆడోల్ల కాలేజీలో యిల్లిద్దరూ అదేటమ్మా! ఆ బికాం, బి.ఏ సదివేరు'' అంటూ తన కోడళ్లను పరిచయం చేసింది సీతమ్మ.

సరోజ చాపవేసి వాళ్లను కూర్చోమంది. కాని వాళ్లు చాపమీదగాక సీతమ్మ ప్రక్కన కూర్చున్నారు.

''మీ అబ్బాయిలు ఏం చేస్తున్నారు?'' అని అడిగింది సరోజ సీతమ్మను.

''సెప్పండి!'' అంది సీతమ్మ కోడళ్లతో.

''ఇద్దరూ ఎగ్రికల్చరల్ బియస్సీ పాసయ్యేరు. ఒకరు పూలతోటలూ, పళ్లతోటలూ, వెజిటబుల్ గార్డెన్స్ చూస్తున్నారు. రెండో అతను మిగతా భూముల్లో ధాన్యం కమర్షియల్ పంటలూ చూస్తారు'' అన్నారు.

''అంత చదువు వుండి యీ పల్లెటూర్లో ఎలా వుంటున్నారు?'' అంది సరోజ ఆశ్చర్యంగా.

''ఈరోజుల్లో పల్లెల్లో లేనివేముందండీ? వినోదం కోసం టీవీ రేడియో ఎలక్ట్రానిక్ పరికరాలంతటా వున్నాయి. పైగా పల్లెల్లో లభించే స్వచ్ఛమైన గాలి, వెలుతురు, నీరు, ప్రశాంత వాతావరణం పట్టణాల్లో ఎక్కడ లభిస్తుందండీ! వీటన్నిటినీ పెంచినది నిష్కల్మష ప్రేమ, అభిమానం, అనురాగం, ఆరాధన, ఆప్యాయత, ఆత్మీయత పల్లె ప్రజల్లోనే యింకా వుంది. పట్నాలలో లభించదు. ఒకవేళ వున్నా అది కేవలం కృత్రిమమే అనాలి'' అన్నారు లలిత, పార్వతి ఎంతో కన్విన్సింగ్‌గా.

''ఋగతమ్మగోరూ! ఊసులాడత కూకుంటే పొద్దెక్కిపోతంది! మరి రాధమ్మగోర్ని కూకోబెడితే మనోల్లందరూ ఒచ్చేత్తారు'' అంది సీతమ్మ.

రాధమ్మ వ్యాసపీఠం ముందు కూర్చుంది. ఆమెకు రెండడుగుల దూరంలో సరోజ కూర్చుంది.

సీతమ్మ పళ్లెంలో పట్టుచీర, జాకెట్ బట్ట, పువ్వులు, పళ్లూ తాంబూలంలో పెట్టి సరోజకు, రాధకు యిచ్చింది.

లలిత, పార్వతి, పళ్లెంలో పట్టుచీర, జాకెట్ పీస్, పళ్లూ తాంబూలంలో 501 రూపాయలుంచి, చెరొకళ్లూ రాధకు యిచ్చేరు.

వెంటనే వూర్లో వున్న ఆడవాళ్లందరూ వచ్చి కొందరు పట్టుచీరలు, కొందరు జరీ చీరలు, యింకొందరు సిల్క్, నైలాన్, విమల్, వగైరా చీరలు, పళ్లు డబ్బు తాంబూలంలో వుంచి రాధకు యిచ్చేరు. వచ్చినవారందర్నీ సీతమ్మ సరోజకు పరిచయం చేసింది.

బండిలో వచ్చిన సామాన్లు, పది బస్తాల బియ్యం, బస్తా పంచదార, బస్తా కందిపప్పూ, శనగపప్పూ బెల్లం దిమ్మలు, పాత్ర సామగ్రిని సీతమ్మ దగ్గరుండి అరుగు మీద సర్దిపెట్టించి పనివాళ్లచేత వాటిపై చాపలు వేయించింది.

''ఋగతమ్మగోరూ! సరుకులన్నీ మా యింటికాడ సుబ్రం సేపించేసినాను. ఆటి దుక్కు మరి సూడక్కర్లేదు'' అంది సీతమ్మ.

అంతేకాదు. ఇంకా ఎవరికి తోచిన సరుకులు వాళ్లు తెచ్చి పడవేస్తున్నారు ఎవరూ చెప్పకుండానే. ఈలోపల వీధి గుమ్మంలో ఒక పెద్ద తాటి ఆకుల పందిరి, పెరట్లో ఒక పందిరి వేసి మామిడి మండల తోరణాలు కట్టేరు.

వంటవాళ్లు వచ్చి కాఫీ ఉప్మా తయారు చేసి వచ్చిన వాళ్లకు యిచ్చేరు.

సరస్ కంపెనీ పనుల్లా యింట్లో పనులన్నీ ఎవరూ చెప్పకుండానే చకచకా జరిగిపోతున్నాయి. సరోజకు ఏమీ అర్థంకావడం లేదు.

మొత్తం అరడజను మంచి ఖరీదైన పట్టుచీరలు. పాతిక మిగిలిన చీరలు, 30వేల రూపాయల రొక్కం వచ్చింది. అంతేకాదు బియ్యం పప్పులు వగైరా సరుకులన్నీ క్షణాల మీద చేకూరేయి.

''ఋగతమ్మగోరూ! సీతమ్మ మీ నేస్తురాలని సరుకులన్నీ ఆయమ్మే మెట్టీసి పనంతా ఆయమ్మకే సెప్పీస్తే మాం వల్లకోవండి. మావూ సెందురుడికో నూలుపోగు ఎట్టాల గదండీ మాకు ఛాన్సు యియ్యండి''

''ఏటి రత్తమ్మొదినా! నామీద సాడీలు సెపుతున్నావు! నువ్వేటీ యివ్వనేదా? బస్తా పంచదార, రెండు పుట్ల సన్నబియ్యం ఎవురు అంపీనారు'' అంది సీతమ్మ నవ్వుతూ.

వాళ్ల అభిమానానికి శాంతమ్మగారి కన్నులు చెమ్మగిల్లేయి.

సరోజ ఆ సాయంత్రం లలిత, పార్వతిలతో వెళ్లి వాళ్లా గ్రామంలో నడుపుతున్న వయోజన విద్యాకేంద్రం చూసింది. ఆ గ్రామంలోనేగాక చుట్టుప్రక్కల పది గ్రామాల్లో చదువురానివారు లేరని వింది. కుట్టుపనుల శిక్షణా కేంద్రం చూసింది. అందులో తయారైన గౌన్లూ, లంగాలు, జాకెట్లు, నైటీల్లాంటివన్నీ పట్నంలో తమ షాపు ద్వారా అమ్మిస్తామని వాటికి కావాల్సిన క్లాత్ తమ షాపునుండీ తెస్తామనీ, టైలరింగ్ నేర్పడానికి టీచర్ని నియమించేమని చెప్పేరు లలిత, పార్వతి. వీటన్నిటికీ ప్రోత్సాహమిచ్చింది, రామునాయుడిని పంచాయితీ ప్రసిడెంటుగా నిల్పి గ్రామాభివృద్ధికి కృషి చేయమని చెప్పింది శివరామశాస్త్రి గారేనని తెల్సుకుంది.

చదువు, సంస్కారం, డబ్బు వున్నా ఏమాత్రం గర్వం, అతిశయం లేకుండా ఎంతో అణకువతో లలిత, పార్వతి, వాళ్లత్తగారు సీతమ్మ మీద చూపుతున్న గౌరవ మర్యాదలకు, ఆదరాభిమానాలకు అబ్బురపడింది సరోజ.

గ్రామంలో ప్రజలంతా తనకు చూపుతున్న గౌరవ మర్యాదలకు, ఆప్యాయతకు ఎంతో చలించిపోయింది సరోజ. తాను యిన్నాళ్లూ ఎంతో మూర్ఖంగా ప్రవర్తించి పోగొట్టుకున్నదేంటో తెల్సుకుంది. అన్నిటికీ డబ్బే ప్రధానం కాదని, ఆత్మీయత, అభిమానం ఎంత డబ్బు వెచ్చించినా పొందలేమని గ్రహించింది.

అంతేకాదు యీరోజుల్లో పట్నవాసులు ఎంతో ఆర్భాటం, అతిశయం ప్రదర్శిస్తూ ఆవగింజంత యిచ్చి ఆనపకాయంత యిచ్చినట్లు ప్రచారం చేసుకుంటున్నారు. అదే పల్లెవాసులు ఆత్మీయతతో, అభిమానంతో ఆనపకాయంత యిచ్చినా ఆవగింజంతే యిచ్చినట్లూ, చంద్రుడికి నూలుపోగన్నట్లూ భావిస్తున్నారన్న నగ్నసత్యం గ్రహించింది సరోజ. ★